

Wyrównania końcówek w formach fleksyjnych

Autor: Halina Karaś

Wyrównania końcówek w formach fleksyjnych to rezultat wyrównań analogicznych we fleksji, zachodzący w obrębie deklinacji (między różnymi typami deklinacyjnymi) oraz w obrębie koniugacji (także między różnymi typami koniugacyjnymi). Przykładem wyrównań końcówek jest zrównanie końcówek przymiotników i zaimków w gwarach mazowieckich w D. lp. rodzaju męskiego i nijakiego, tj. wprowadzenie e ścieśnionego (pochylnego) do zaimków pod wpływem analogicznej końcówki przymiotników z e pochylonym: teygo, małygo, dobrejgo. Podobnie e ścieśnione wprowadza się do dopełniacza – miejscownika lmn. przymiotników i zaimków przymiotnych -eych na wzór narzędnika -eym z pierwotnego -ym (zob. Dopełniacz i miejscownik liczby mnogiej przymiotników i zaimków przymiotnych). W niektórych gwarach śląskich na skutek wyrównań końcówka -o upowszechnia się w M. lp. rzeczowników nijakich, np. serco, słońco; a znacznie szerszy gwarowy zasięg mają wyrównania w obrębie rzeczowników nijakich typu życie – pole (zob. Mianownik liczby pojedynczej rzeczowników nijakich). Na pograniczu wschodnim na wzór końcówek rzeczownika i zaimka w B. lp. wprowadza się ę także do form przymiotników, np. tę ładnę, mię dziewczynę. Dążność do uproszczeń w odmianie prowadzi w wielu gwarach do rozszerzenia się zakresu użycia końcówki ów w D. lmn. krowów, ludziów, dzieciów, kobietów jak stołów, dębów oraz ami w N. lmn. kośćciami, ludziami, koniami na wzór babami, mężami. Spośród częstszych końcówek czasownikowych, będących wynikiem wyrównań, warto przytoczyć przykładowo -am, -asz, np. kopam, kopasz jak mam, masz lub formy czas przeszłego czasownika lubić: lubiał, lubieli (na wzór koniugacji na -ę, -esz). Por. Bezokolicznik, Czas teraźniejszy, Odmiana przymiotników i Stopniowanie przymiotników, Odmiana rzeczowników, Odmiana zaimków, Wyrównania tematów fleksyjnych.